

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

У оквиру своје Законом прописане надлежности, Повереник прати спровођење закона и других прописа, препоручује органима јавне власти и другим лицима мере за остваривање равноправности и подноси Народној скупштини Републике Србије Редован годишњи извештај о стању у области равноправности.

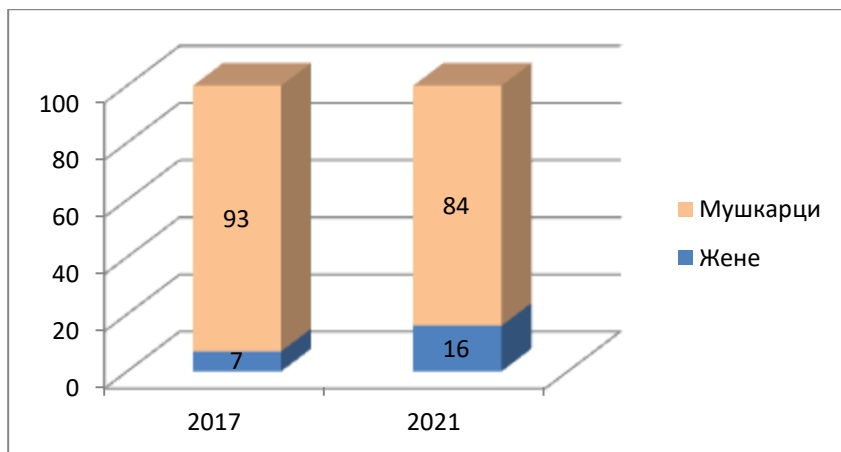
Повереник је у априлу 2017. године упутио препоруку мера за остваривање равноправности свим јединицама локалне самоуправе у Србији. Затим је Повереник свим јединицама локалне самоуправе доставио упитник, како би пратио имплементацију препоруке и стање у области остваривања родне равноправности у јединицама локалне самоуправе. Поред тога, у фебруару 2020. године, упућена је препорука мера јединицама локалне самоуправе, која се односила на повећање учешћа жена и младих у процесу доношења одлука.

Имајући у виду завршетак једног и почетак другог изборног циклуса у локалним самоуправама, стекли су се услови за упућивање новог упитника свим јединицама локалне самоуправе, у циљу мерења оствареног напретка у погледу заступљености жена на позицијама одлучивања, постојања локалних механизма за родну равноправност, као и постојања одговарајућег локалног стратешког оквира у односу на 2017. годину. Поред тога, описани пресек стања ће служити као основа за даље праћење стања након предстојећег изборног циклуса.

На упитник је одговорило свих 145 јединица локалне самоуправе, закључно са крајем маја 2021. године, с тим што су подаци о заступљености на челним позицијама у општини ажурирани и након поменутог периода.

1. Налази анализе упитника и компаративни приказ

Поређење анализа заступљености жена на локалном нивоу 2017. и 2021. године, показује да је направљен приметан помак на великој већини позиција одлучивања на локалном нивоу. На позицији председнице општине, односно градоначелнице, тренутно је 15,9% жена, што је повећање од 8,8% у односу на 2017. годину. Жене су на челу локалних самоуправа у градовима Крушевац, Ниш, Сремска Митровица, Ужице и Вршац, и општинама Алибунар, Апатин, Бајина Башта, Бачки Петровац, Бабушница, Бела Црква, Беочин, Брус, Варварин, Ковин, Сурдулица, Трстеник, Трговиште, Чока, Ћићевац, Прешево, Нови Кнежевац и Рума.

Према подацима Канцеларије за Косово и Метохију, од 29 локалних самоуправа на Косову и Метохији, на месту председница Привремених органа су две жене (Косовска Каменица и Клина). У 29 локалних самоуправа укупно је 16 жена у општинским већима, док је на руководећим положајима у јавним предузећима са Косова и Метохије 45 жена.

Када су у питању заменице градоначелника/це, односно председника/це општине, напредак је нешто мање изражен и износи 4,7%, односно са 17,1% 2017.године на 21,8% 2021.године.

Усвајањем Измена и допуна Закона о локалним изборима¹, прописано је да свака листа мора садржати 40% процената мање заступљеног пола, што је резултирало порастом заступљености жена у локалним скупштинама. Процент жена, као мање заступљеног пола у свим скупштинама градова и општина, још увек није достигао циљани ниво, пре свега због одређеног броја општина које нису биле обухваћене редовним локалним изборима. С тим у вези, заступљеност жена у локалним скупштинама повећана је са 34,8% на 38,6%, у периоду између 2017-2021. године, односно повећана је за 3,8% процената. Поред тога, пораст у заступљености жена забележен је и на позицијама председника скупштина ЈЛС – са 14% на 21,1% (+7,1%) и заменика председника скупштина ЈЛС – са 24% на 26,1% (+2,1%).

На позицијама секретара и заменика секретара скупштине настављен је тренд преовлађујуће заступљености жена, који је у случају секретара додатно повећан за 4,1% у односу на 2017. годину (2017. - 57,7% и 2021. – 61,8%), док је на позицији заменика секретара забележен помак ка уравнотеженој заступљености, са 64,6% на 60%.

¹ "Сл. гласник РС", бр. 129/2007, 34/2010 - одлука УС, 54/2011, 12/2020, 16/2020 - аутентично тумачење и 68/2020

Попут већине позиција одлучивања на локалном нивоу, и заступљеност жена у општинским/градским већима бележи раст у односу на претходно сагледавање стања. Према резултатима из 2021. године, жене су у општинским/градским већима заступљене са 23,6%, што је пораст од 4,6% у односу на 2017.годину.

Заступљеност жена на најнижем нивоу одлучивања, када је у питању локални ниво власти, односно ниво месне заједнице је и даље ниска. Према резултатима из 2017.године, жене су биле заступљене са само 10,7% у саветима месних заједница, док је било само 7,1% председница савета. Раст заступљености у саветима према новим резултатима износи 5%, што представља значајан али још увек недовољан раст, док пораст заступљености међу председницама савета месних заједница износи маргинални 1%. Поменути резултати су донекле очекивани, имајући у виду чињеницу да је најтеже превазићи препреке и устаљене обрасце у локалним срединама, али и генерално малу заинтересованост за ангажовање у месним заједницама.

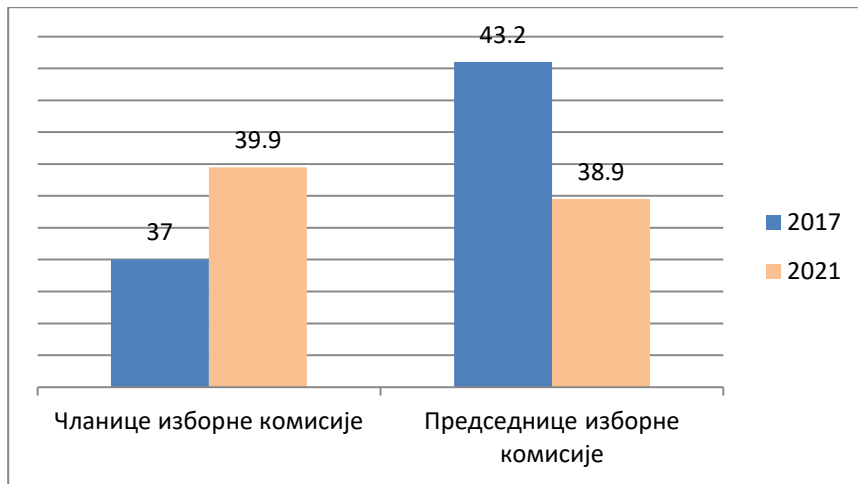
Са друге стране, већ традиционално је висока заступљеност жена на најоперативнијим позицијама у локалној самоуправи, као што су позиције начелника и руководилаца организационих јединица. Тако је проценат жена на позицији начелнице управе повећан са 47,5% на 53,3%, док је проценат начелника управа за поједине области² смањен са 56,5% на 44,2%.

Процент руководитељки организационих јединица се незнатно смањило, али је и даље натполовичан и износи 55% у односу на 56,6% 2017.године.

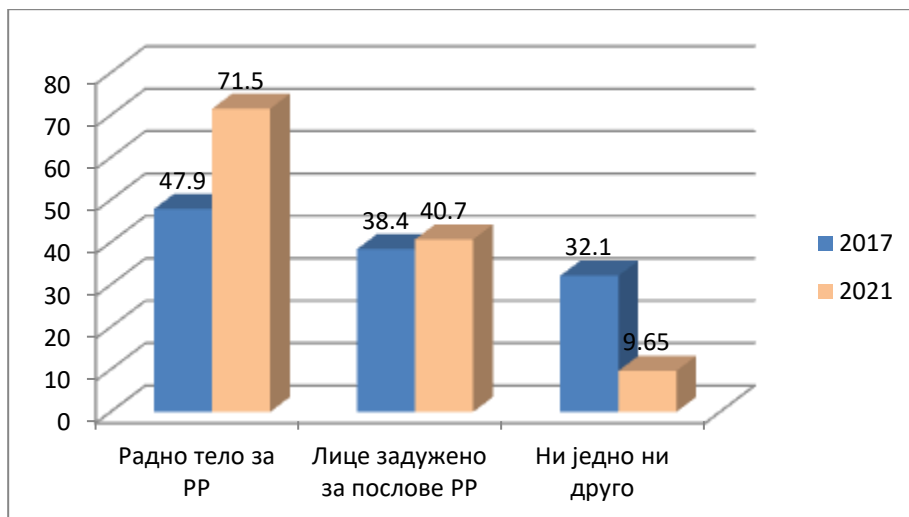
Када је у питању заступљеност жена у изборним комисијама, у посматраном периоду дошло је до благог искорака ка постизању уравнотежене заступљености у локалним изборним комисијама, које сада имају 39,9% жена, у односу на 37% 2017.године. Са друге стране, значајније је смањен проценат жена на позицијама председника изборне комисије, са 43,2% на 38,9%, што би морало бити предмет дубље анализе.

² Закон о локалној самоуправи (члан 53) налаже да се општинска управа образује као јединствени орган, а могу се образовати и општинске управе за поједине области у општинама са преко 50.000 становника

Један од најзначајнијих података у упоредном приказу, и уједно један од најзначајнијих резултата у посматраном периоду јесте проценат основаних радних тела за родну равноправност. Процент основаних радних тела је у претходном периоду порастао за чак 23,6%, односно са 47,9 на 71,5%, што говори да је свест о значају родне равноправности значајно подигнута на локалном нивоу власти, док се њиховим формирањем стварају предуслови за уродњавање локалних јавних политика. У погледу састава поменутих радних тела, удео мушкараца се повећао на 23,3%, у односно на 20% 2017.године. Са друге стране, поједини одговори из упитника указују да је одређени број локалних механизма за родну равноправност нефункционалан, односно да након конституисања није почео да испуњава своју функцију, што указује да је неопходно наставити рад на подизању капацитета доносилаца одлука на локалном нивоу, као и чланова поменутих радних тела.

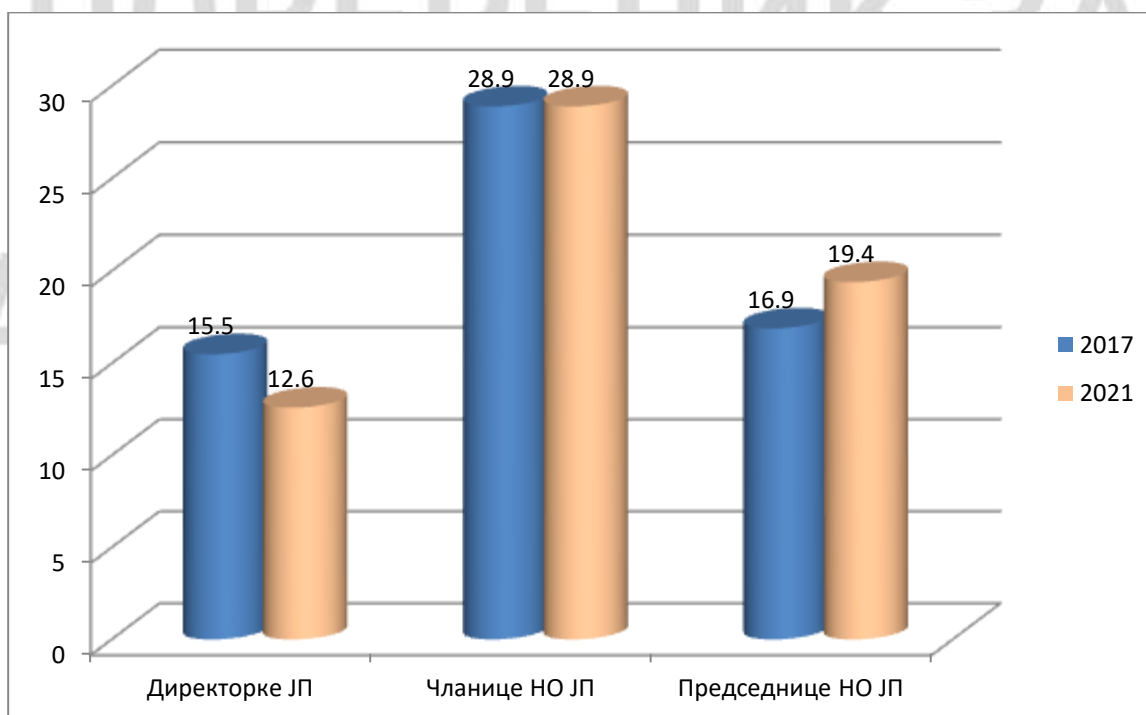
Такође, забележен је и благи пораст процента ЈЛС које су одредиле лице које у свом опису послова имају и родну равноправност, али је настављена и негативна тенденција да се радна места поменутих лица деле на она која се непосредно баве родном равноправношћу и она где је родна равноправност споредна обавеза. Најчешће се родна равноправност везује за послове у области борачке и инвалидске заштите, бриге о деци, питања Рома и област здравствене заштите. Са друге стране, постоје и примери где су лица задужена за послове родне равноправности запослена на радним местима која обухватају области као што су комунални инспекцијски послови, друмски саобраћај, послови трезора и пријем аката за регистрацију предузетника. Важно је напоменути и да је проценат ЈЛС које немају ни лице задужено за послове родне равноправности ни радно тело за родну равноправност смањен са 32,1% на приближно 10%.

Уочен је напредак и у погледу процента општина/градава који су усвојили Одлуку о равноправности полова. У односу на 32,5% 2017. године, поменути документ усвојило је 40,7% ЈЛС у Републици Србији.

Један од најважнијих сегмената заступљености жена на позицијама одлучивања у јединици локалне самоуправе јесте заступљеност на руководећим положајима у јавним предузећима, установама и организацијама, чији је оснивач општина односно град.

У посматраном периоду још увек није дошло до уједначавања заступљености на поменутиим положајима у јавним предузећима, а понегде је забележен и пад, што је случај када је у питању позиција директора. У односу на 2017. годину, на позицији директорке јавних предузећа на локалном нивоу је 2,9% мање жена, што износи укупно 12,6%. Надаље, проценат жена у надзорним одборима јавних предузећа остао је идентичан - 28,9%, док је удео жена на позицији председника/це надзорних одбора порастао са 16,9% на 19,4%.

Када су у питању установе и организације чији је оснивач локална самоуправа, заступљеност жена је уравнотежена, а у неким случајевима и натполовична. Ситуација је у овој области донекле и очекивана, имајући у виду да се делатност установа и организација најчешће односи на области које се у традиционалном смислу сматрају „женским“, односно области социјалне заштите, здравствене заштите и образовања.

Удео жена на позицији директора/ке установа и организације је повећан са 51,2% 2017.године на 56,5% 2021.године, а сличан пораст је забележен и на позицији члана/ице управног одбора, са 51,2% на 55,4%. Поред тога, удео жена на позицији председника/це управног одбора порастао је за 3,8%, на садашњих 47,2%.

ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ РАВНОПРАВНОСТИ